

Atque tribus flas in tonum signabit idipsum,
In medio summæ diapason necit utrumque.
Namque sonum duplicem simplo sed reddidit eundem.
Adde duplex senos videas notus diatriton,
Ditonus et semis, quia ditonus alter habetur.

Motibus his cursum faciet sine musica nullum,
Est aliquid factum numero modulante relatum,
Idque latet fixum patet intendendo remissum.
Est modus ad reliquos phthongi collatio phthongos.
Dant collata modum sibimet discrimina vocum.
Quam tonus et semis sequitur vox protus habetur.
Deuterus et tritus quid sit, sapit ordo vicinus.
Hisque tono tantum placuit differre tetrardum,
Ditonus et semis cujus mox jura sequuntur.
Musica vox horum nulla est sine lege modorum.
Quos tantum vulgus sentit de fine petulus.

A Quatuor authent plagas geminantur adepti,
Ni quartus simplex septem discrimina firmet;
Unde poeta canit : septem discrimina vocum.
Septimus octavo similis quapropter adhæsit.
Ex quibus authent grave sunt discrimen adepti,
Cum plagæ voces tenues cupiantque minores.
In quibus ad modicum tamen et collatio distat.
Quos si forte duos uni vis scribere voci,
Quatuor in reliquis primatum delta tenebunt.
Enthymema sonos claudit signatque remotos.
Concordant flexu diatessaron addita nexum,
Comparat intentos diapente relatio gressus.
Jus tenet ambarum spatium diapason et harum
Refert alterius cum suscipit altera vices,
Quas tunc alterius cum suscipit altera vices,
B Unde duo signum variant loca cujus idipsum.

ITEM ALIÆ GUIDONIS REGULÆ

DE IGNOTO CANTU

Identidem in Antiphonarii sui prologum prolata.

Temporibus nostris super omnes homines fatui sunt cantores; in omni enim arte valde plura sunt, quæ nostro sensu cognoscimus, quam ea, quæ a magistro didicimus. Perlecto enim solo psalterio omnium librorum lectiones cognoscunt pueruli, et agriculturæ scientiam subito intelligunt rustici. Qui enim unam vineam putare, unam arbusculam inserere, unum asinum onerare cognoverit, sicut in uno facit, in omnibus similiter, aut etiam melius facere non dubitabit. Mirabiles autem cantores et cantorum discipuli etiam si per centum annos quotidie cantent, nunquam per se sine magistro unam vel saltem parvulam antiphonam cantabunt, tantum tempus in cantando perdentes, in quanto et divinam et secularem scripturam potuissent plene cognoscere.

Et quod super omnia mala magis est periculosum, multi religiosi ordinis clerici et monachi psalmos et sacras lectiones et nocturnas cum puritate vigilias, et reliqua pietatis opera, per quæ ad sempiternam gloriam provocamur et ducimur, negligunt; dum cantandi scientiam, quam consequi nunquam possunt, labore assiduo et stultissimo persequuntur.

Illud quoque quis non defleat, quod tam gravis error est in sancta Ecclesia, tamque periculosa discordia, ut quando divinum officium celebramus, sæpe non Deum laudare, sed inter nos certare vi-

discere sit valde difficile, de multis non est dubium, quin sit impossibile.

Qua in re cum pro sua ipsi voluntate multa commutent, aut parum aut nihil mihi indignari debent, si a communi usu vix in paucis abscedo, ut ad communem artis regulam uniformiter omnis cantilena recurrat. Quoniam vero hæc omnia mala et multa alia eorum culpa eveniunt, qui antiphonaria faciunt, valde moneo et contestor, ne aliquis amplius præsumat antiphonarium neumare, nisi qui secundum subjectas regulas bene potest et sapit ipsam artem perficere; alioquin certissime erit magister erroris, quicumque non prius fuerit discipulus veritatis.

C Taliter etenim Deo auxiliante hoc antiphonarium notare disposui, ut per eum posthac leviter aliquis sensatus et studiosus cantum discat; et postquam partem ejus per magistrum bene cognoverit, reliqua per se sine magistro indubitanter agnoscit. De quo si quis me mentiri putat, veniat, experiatur et videat, quod tale hoc apud nos pueruli faciunt, qui pro psalmorum et vulgariarum litterarum ignorantia sæva adhuc suscipiunt flagella, qui sæpe et ipsius antiphonæ, quam per se sine magistro recte possunt cantare, verba et syllabas leviter sensatus et studiosus aliquis poterit facere, si cum quanto studio

vero inter lineas in medio intervallo et spatio lineam intermedium.

Quantumque ergo soni in una linea vel in uno spatio sunt, omnes similiter sonant. Ut autem et illud intelligas, quantæ lineæ vel spatia unum habent sonum, quibuslibet lineis vel spatiis quædam litteræ de monochordo præfigurantur, atque etiam colores superducuntur: unde datur intelligi, quia in toto antiphonario et in omni cantu quantumcumque lineæ vel spatia unam eandemque habent litteram vel eundem colorem, ita per omnia similiter sonant, tamquam si omnes in una linea fuissent, quia sicut linea unitatem sonorum, ita per omnia littera vel color unitatem significat linearum, ac per hoc etiam sonorum.

Quodsi secundum ordinem sonorum ab ipsa littera vel colorata linea ubique inspicias, et illud aperte cognosces, quia in omnibus secundis ordinibus eadem vocum et neumarum est unitas. Similiter de tertio vel quarto ordine et reliquis intellige, sive superiores sive inferiores ordines cernas.

Igitur certissime constat, quia omnes neumæ vel soni in ejusdem litteræ vel coloris lineis similiter positi, vel dissimiliter litterata vel colorata linea pariter elongati, per omnia similiter sonant: in diversis autem lineis vel spatiis etiam similiter factæ neumæ nequaquam similiter sonant. Ideoque quamvis perfecta sit positura neumarum, cæca omnino est, et nihil valet sine adjunctione litterarum vel colorum.

Duos enim colores ponimus, crocum scilicet et rubrum, per quos colores valde utilem tibi regulam trado, per quam aptissime cognosces de omni neuma et unaquaque voce, de quali tono sit, et de quali littera monochordi: si tamen, ut valde est opportunum, monochordum et tonorum formulas infrequenti habeas usu.

Septem vero sunt litteræ monochordi, sicut plenius postea monstrabo. Ubicumque ergo videris crocum, ipsa est littera tertia C. et ubicumque videris minium, ipsa est littera sexta F. sive in lineis, sive inter lineas ipsi ducantur colores. Igitur tertio ordine sub croco prima est littera A. in qua tonus primus (et) vel secundus: super hanc juxta crocum secunda littera B. in qua est tonus tertius vel quartus. Deinde in ipso croco est vox (id est) vel littera tertia C. in qua est tonus quintus et sextus. Vicina super crocum et tertia sub minio, est littera quarta D. in qua est tonus primus vel secundus. Proxima est minio quinta E. in qua tonus tertius vel quartus

arrantur prioribus in nullo dissimiles. Quæ omnia plenius hæc te figura docebit.

I.	d	II.
V.	c	VI.
III.	b	IV.
I.	a	II.
VII.	g	VIII.
V.	f	VI.
III.	e	III.
I.	d.	II.
V.	c.	VI.
III.	b	III.
I.	a	II.
VII.	G	VIII.
V.	F	VI.
III.	E	III.
I.	D	II.
V.	C	VI.
III.	B	III.
I.	A	II.
VII.	F	VIII.

B

C

Quamvis autem duo semper toni in terna sint littera vel voce, tamen multo melius et frequentius conveniunt singulis neumis ac sonis formulæ secundi toni, quarti, sexti et octavi. Nam formulæ primi, tertii, quinti et septimi non conveniunt, nisi cum cantus ab alto descendens in gravem devenerit finem.

Illud tandem cognosce, quod si vis in his notis proficere, necesse est ut aliquantos cantus ita memoriter discas, ut per singulas neumas modos vel sonos omnes, qui, vel quales sint, memoriter sentias. Quod quidem longe aliud est memoriter sapere, quam memoriter canere, cum illud soli habeant sapientes, hoc vel sæpe faciant imprudentes. Et simplicibus quidem ad cognoscendas simpliciter neumas ista sufficiant. Quomodo autem liquescant voces, et an adhærenter vel discrete sonent. Quæve sint morosæ et tremulæ, et subitanæ, vel quomodo cantilena distinctionibus dividatur, et an vox sequens ad præcedentem gravior, vel acutior, vel æquisona sit, facili colloquio in ipsa neumarum figura monstratur, si, ut debent, ex industria componantur.

EPILOGUS.

De modorum formulis et cantuum qualitatibus.

Vocum modus, veterum editus voto, disgregatus a vero et recto cantionis genere, et in chromaticam mollitiem deductus ob rationis penuriam num ad priorem statum labore haud facili reductus est. Etenim quia (qui) ab auctoribus est editus, moderaminis jamjamque gravitate carebat. Nec mirum; cum enim existerent quidam, qui illum aurium arbitrio commiserint, quidam vero potiori agentes concilio rationibus adhiberent, utique

D

3. De consonantia, seu minus convenientia vocum earundem.

4. De affinitatibus diversarum vocum. De proprio vel adjectivo accidenti unicuique.

De modorum quatuor generibus, eorumque partitione cum differentibus distinctionibus.

De formulis differentiarum, et earum proprietatibus.

I. Vox est aer ictus auditu sensibilis, quantum in ipso est. Omnis autem vox aut est continua, aut divisa. Continua est, ubi sic se vocum sequitur ordo, ut unius finis, alteriusque principium discerni facile non possit; sicut fit cum in celesti arcu colorum habitudines speciamus. Sic enim rubens cernitur, ut tamen ejus initium vel finis comprehendere non valeat. Sic est in reliquis. Divisa vero, quæ singillatim profertur. Nulla vero vox fit, nisi motus præcedat. Præcedente autem motu, si fuerit velox, spissiores et acutiores reddit voces, si autem raras, graves et grossiores.

Musica vox fit motione, motio autem habet in se tenorem. Quod quantitatem motionis exsequitur; ita ut si motus fuerit brevis, perparvus existat et tenor: si major, ampliorem habebit tenorem. Musicus autem motus fit sex solummodo modis, id est, tono, semitonio, semiditono, vel trihemitonio, ditono, diatessaron et diapente. Intueri ergo libet, ut secundum quod creverit motus, crescat et tenor; verbi gratia: Ditonus duplum tonum, propterea et duplum habebit tenorem. Tenor autem est mora uniuscujusque vocis, quem ut tempus grammatici in syllabis brevibus et longioribus superscribunt.

II. Ex supradictis autem motibus alii existunt integri, id est, qui monochordum regulariter participantur, ut tonus, et reliqui: alii autem ab integritate deficiunt, qui monochordum æquis ponderibus dividi nequeunt, ut semiditonus. Tonus ergo integra dimensio est, quia per sesquioctavam proportionem regularis monochordi partionem assequitur; diatessaron vero per sesquiterciam; diapente autem per sesquialteram. Quapropter tonus omnis fit novenis passibus, diatessaron quaternis, diapente vero ternis. Diapason autem ubique fit duobus passibus, cum et vicissim sibi in consonantiarum partibus succedunt.

III. Omnis autem cantilena septem dissimilibus vocibus perficitur, ex quibus aliæ sunt consonæ, aliæ vero dissonæ. Prima itaque et quarta vox ternas in depositione, ac binas in elevatione simillimas habent formulas. At secunda et quinta quatuor in depositione, et unam in elevatione. Porro tertia et sexta quatuor ab inferioribus similes habent formu-

ac sexta quaternis formulis similibus elevantur, ac una deponuntur: unde et utraque proto adscribuntur. Tertia vero et septima ternas elevationes ac binas depositiones habent, similesque deuteri modi exstant. Nam ergo quarta cum octava minus in una elevatione conveniunt. Notandumque, quia unius hæc esse dicantur modi, quæ elevatione magis conveniunt. Quæ quamvis unius esse dicantur modi, habentes similes elevationes et depositiones, nullatenus tamen aliqua ex his cum aliqua sibi depositione concordanti elevatione concordat, aut convenienti in elevatione depositioni concordat.

IV. Unaquæque vero vocum habet aliquid proprium, dum earum affinitas non ex toto acuminine vel gravitate concordant, et aliqua semper similitudine cum extraneis admiscuntur, id est, cum eis, qui alterius modi sunt, utpote D. et A. quæ affines sunt, id est, unius modi non sunt proto tum similes, sed singillatim proprias retinent qualitates, dum D. deponitur tono, semitonio, et iterum elevatur tono, semitonio, tritono, et semiditono usque ad aliud d. acutum. Itemque A. ditono deponitur et semiditono, elevatur autem per tonum, semitonium et ditonum usque ad aliud a. acutum. Sed satis nunc ostensam esse dissimilitudinem inter affines voces arbitror.

Nunc et similibus vocum edisseram similitudinem: dum enim D. sit protus, et G. tetrardus, utraque tamen semitonio et ditono deponuntur, et ea symphonia, quæ D. continetur, si sit depositiva, tum modo et G. cani potest; quod exemplo patet in antiphona hæc.

c

Spiritus alme illustrator omnium.

V. Sunt autem modi vocum quatuor, id est, protus, deuterus, tritus, tetrardus, qui et totidem subjugales habent; et principales quidem authentos dicimus, subjugales autem plagis nominamus. Eorum differentia talis est. Cum quilibet cantus octo vocibus ascendat, descendat vero quinque, atque inter omnes sint XII. una ex his bis annumerata graves omnes cum aliqua parte acutarum plagis attribuant. Porro authentis cunctæ acutæ cum aliquantis gravium conveniunt. Notatoque, quod sint tres ordines vocum, id est, graves, mediæ et acutæ. Ex quibus mediæ semper annectuntur utrisque, acutæ autem conveniunt authentis, et graves plagibus. Et sic semper tres ex ambabus partibus utrorum sunt propriae.

VI. Differentiarum autem horum modorum formulæ secundum principia cantuum dispositæ sunt. Et quemadmodum finalis vox aliquem proprium modum metitur, sic et rationabiliter principia eorumdem cantuum anteriores sibi formulas sequuntur.

que modo diversas et ampliores, et in quibusdam A districtiores formulas efficiunt, secundum quod univ-
 cuique motiones cum adhesionibus adungere
 possunt. Nec aliquis modorum ampliores permittitur
 habere formulas, nisi quæ ex ipso regulariter gene-
 rari poterunt; ut sit cautela permaxima in vocum mo-
 dulis, dum qualitatibus et quantitibus excreverint.

Quocirca musicus motus continet qualitatem et
 quantitatem. Quod si desierit qualitatem quantita-
 temque motus habere, jam non musicus motus erit.
 Qualitas autem motus est, utrum sit protus vel
 deuterus, aut quilibet alius modus. Quantitas autem,
 utrumnam sit duplus, sesquialter aut sesquitercius.
 Qualitas in modorum speciebus, quantitas in magni-
 tudine præscribitur motuum. Præterea et modorum
 diversæ species non minima præpollent quantitate B

seu qualitate, dum unus in modum historiæ recto
 et tranquillo feratur cursu; alter vero anfractis sal-
 tibus concinatur; alius videatur garrulus, et sævus
 in sublime extollens audientium animos. Item vero
 placidus lætitiæque indicans morum; quod cuique
 prudenti satis patebit, curare si studuerit.

Diversas autem habent formulas singuli modorum,
 quas regulariter sic de unoquoque producimus
 modo. Primo omnium constituatur musicus motus,
 in quo sit qualitas et quantitas, ex quo regularis
 vox oritur. Ex qualitate autem modi et ex quanti-
 tate singuli procreantur motus. Vox autem sit præ-
 positiva, apposita et subpositiva. Quæ dum simul
 permixtæ fuerint, regulares et probatissimas in uno-
 quoque modo confert formulas. Quod ut facilius pateat,
 figuram subjecimus, quo facilius per oculos via sit.

